

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף ב

משנה: כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים: כגון קרבן עולה שנשחט לשם קרבן שלמים, הקרבן כשר לעניין שזורקים את דמו ומקטירים את אימוריו על המזבח ('אימורים' הם איברי הקרבן שמעלים אותם על המזבח), ואם הוא קרבן הנאכל מותר לאוכלו, למרות שיש מצווה לשחוט אותו לשמו (= שאם הוא עולה מצווה לשוחטו לשם עולה, ואם הוא שלמים מצווה לשוחטו לשם שלמים וכו'). **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה:** אבל בעל הקרבן לא יצא ידי חובה, ועליו להביא קרבן אחר לחובתו או לנדרו וישחט אותו לשמו.

חוץ מן הפסח והחטאת: שאם שחטן שלא לשמן הם פסולים לגמרי. ויבואר בגמ' מהיכן לומדים זאת.

הפסח בזמנו: כלומר מה שאמרנו שקרבן פסח ששחטו שלא לשמו פסול, זה רק כאשר שחטו בזמנו, דהיינו מחצות היום של ערב פסח ועד הערב, אבל אם הוא שחט אותו לפני או אחרי זמן זה דינו כקרבן שלמים, לפי שהדין הוא שקרבן פסח שנשחט בשאר ימות השנה דינו כקרבן שלמים, ואמרנו מקודם ששאר הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים, וא"כ גם קרבן הפסח שלא בזמנו שדינו כשלמים אם שחטו לשם פסח הרי הוא כשר.

החטאת בכל זמן: אבל קרבן חטאת שנשחט שלא לשמו תמיד פסול, לפי שתמיד הוא קרב כקרבן חטאת, וא"כ בכל זמן שנשחט שלא לשמו פסול.

רבי אליעזר אומר, אף האשם: גם קרבן אשם שנשחט שלא לשמו פסול, שהיה רבי אליעזר אומר 'הפסח בזמנו, והחטאת והאשם בכל זמן', כלומר הפסח שנשחט בזמנו שלא לשמו פסול, ואילו החטאת והאשם שנשחטו שלא לשמן בכל זמן הרי הם פסולים (= כפי שביארנו לעיל).

רבי אליעזר מבאר את טעמו:

אמר רבי אליעזר: החטאת והאשם שווים בזה שהם באים על חטא, וא"כ כשם שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה כך אשם שנשחט שלא לשמו פסול.

יוסי בן חוניו אומר: כשם שפסח וחטאת שנשחטו שלא לשמן פסולים, כך קרבנות אחרים הנשחטים ב"ד בניסן לשם פסח, וכן הנשחטים בכל השנה לשם חטאת הרי הם פסולים. טעמו יבואר בגמרא.

שמעון אחי עזריה: היה נקרא כך כיון שעזריה עסק במסחר וסיפק את צרכי שמעון אחיו שהיה עוסק בתורה, והתנו ביניהם שלעזריה יהיה חלק בשכר של לימוד התורה של שמעון, ולכן שמעון נקרא על שם אחיו כיון שהוא למד תורה בזכותו.

שמעון אחי עזריה אומר: אם שחט את שאר הזבחים (חוץ מפסח וחטאת) לשם קרבן שקדושתו גבוהה יותר, כשרים, ואם שחט אותם לשם קרבן שקדושתו פחותה מהם, פסולים.

המשנה מבארת:

כיצד? קדשי קדשים וכו': אם שחט קרבן שהוא 'קדשי קדשים' (= כגון עולה ואשם) לשם 'קדשים קלים' (= כגון שלמים ותודה), הרי הם פסולים, כיון שהוא שחט אותם לשם קרבן נמוך מהם. אבל אם שחט 'קדשים קלים' לשם 'קדשי קדשים', הרי הם כשרים, כיון שהוא שחט אותם לשם קרבן גבוה מהם.

דוגמה נוספת:

הבכור והמעשר: אם שחט בכור או מעשר בהמה לשם שלמים, הרי הם כשרים, לפי שקרבן שלמים גבוה יותר מבכור ומעשר בהמה, משום שיש בשלמים ארבעה מתנות (- נתינות) דם על המזבח לעומת בכור ומעשר בהמה שיש בהם רק מתנת דם אחת. אבל שלמים ששחטן לשם בכור או מעשר בהמה פסולים, כיון ששחטן לשם קרבן נמוך מהם.

גמרא: שאלה: למה לי למיתנא 'אלא שלא עלו? ליתני 'ולא עלו לבעלים לשם חובה!' כלומר שהמשנה תכתוב בקיצור ללא המילה 'אלא', וכפי שלמדנו במס' פסחים ש'לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה'.

תירוץ: **הא קמ"ל**: המשנה כתבה זאת כדי להשמיע לנו שקרבן שנשחט שלא לשמו המשמעות היחידה של דבר זה שהוא לא עלה לבעלים לשם חובה, אבל הוא נשאר בקדושתו ואסור לשנות בו עוד שינוי אחר ולעבוד בו עבודה נוספת שלא לשמו, וכפי שאמר רבא שאם שחט קרבן עולה שלא לשמה אסור לזרוק את דמה שלא לשמה.

איבעית אימא סברא, איבעית אימא קרא: כלומר הטעם שאסור לשנות בו עוד שינוי הוא גם מסברא, וגם נלמד מהפסוק.

איבעית אימא סברא, משום דשני בה כל הני לישני בה וליזיל?! וכי בגלל שהוא שינה בקרבן דבר אחד (- ששחטו שלא לשמו) לכן מותר לו לשנות בו עוד שינויים!? [שהרי הקרבן לא נפסל לגמרי, אלא הוא רק לא עולה לבעלים לשם חובה, וכיון שנחשב לקרבן כשר לכן אסור לשנות בו עוד שינוי אחר].

איבעית אימא קרא: שנאמר "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ, כְּאֲשֶׁר נִדְרָתָ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ **נִדְבָה** אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", ולכאורה קשה, שהפסוק מדבר בהתחלה על נדר ואח"כ מדבר על נדבה, והרי יש הבדל בין נדר לנדבה (= 'נדר' זה האומר 'הרי עלי להביא קרבן', ואם הוא הפריש בהמה לקרבן ונאבדה, עליו להביא בהמה אחרת לקרבן כיון שהוא התחייב להביא. 'נדבה' זה האומר על בהמה 'הרי זו לקרבן', ואם היא נאבדה אינו חייב להביא בהמה אחרת כיון שהיא כבר אינה שלו אלא של הקדש), אלא כוונת הפסוק שאם עשית כמו שנדרת דהיינו שעבדת את כל עבודות הקרבן לשמן, הרי שהקרבן עלה לנדרך, אבל אם לא עשית כמו שנדרת אלא שינית, הרי הקרבן עולה לנדבה, דהיינו כאילו התנדבת אותו לנדבה אחרת ועליך להביא קרבן אחר לנדרך. והרי גם נדבה אסור לעשות בה שינויים, ומכאן לומדים שגם אם שחט את הקרבן שלא לשמו וכעת הוא נעשה 'נדבה' אסור לשנות בו עוד שינוי אחר.

אמר ליה רבינא לרב פפא: חבל שלא היית עימנו בתוך התחום של העיר 'חרמך', שאם היית בתוך התחום היית יכול לבוא לבית המדרש ולשמוע איך שרבא הקשה 'דברים מעולים' זה על זה ותירצם.

הגמ' **מבררת: מאי 'מילי מעלייתא'?** **תנן**: למדנו במשנתנו - 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה', משמע שדווקא אם נזבחו שלא לשמן, כגון קרבן עולה שנשחט לשם קרבן שלמים אז לא עלו לבעלים לשם

חובה, כיון שהוא עקר את שם הקרבן ממש, אבל אם נזבחו סתם (= כגון ששחט קרבן עולה ולא חשב שהוא שוחטו לשם עולה אלא שחטו סתם) כן עלו לבעלים לשם חובה.

אלמא סתמא נמי כלשמן דמי: דייק רבא - מוכח ש'סתם' נחשב כמו לשמן.

ורמיניה: והקשה על זה רבא: והרי למדנו במס' גיטין - גט שנכתב לשם אשה אחרת, כגון שכתב גט לאשה ששמה לאה ונתן את הגט לאשה אחרת ששמה לאה, הגט פסול, לפי שנאמר "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָא", דהיינו שצריך לכתוב את הגט לשם האשה הזאת. וכן אם כתב גט סתם, כגון שכתב הסופר גט לשם לאה כדי שיהיה בידו גט מוכן, שאם יבוא אדם שלאשתו קוראים לאה יוכל לתת לו, הגט פסול כיון שהוא לא נכתב לשם האשה הזאת. (הגמ' לקמן תבאר מהיכן יודעים זאת).

נמצא שיש סתירה בין משנתנו ש'סתם' נחשב כמו לשמן, לבין המשנה בגיטין שסתם לא נחשב כלשמה.

ושני: ותירץ רבא: סתם זבחים עומדים לשמן, ולכן כל עוד לא עקר את שמם (= שלא שחט עולה לשם שלמים) אלא שחטם סתם הרי זה נחשב ששחטם לשמן, אבל סתם אשה לא עומדת לגירושין, ולכן גט סתם לא נחשב לשם האשה הזאת.

ע"כ 'מילי מעלייתא' שהקשה רבא ותירץ. כעת הגמ' דנה בדבריו:

וזבחים בסתמא כשירין מנלן? מנין שזבחים ששחטם סתם אכן כשרים?

אילימא וכו': אם נרצה להוכיח זאת מכך שמשנתנו אמרה 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים' ולא אמרה 'שלא נזבחו לשמן', ומשמע שאם נזבחו 'שלא לשמן' דהיינו שלא הזכיר את שמם עליהם אלא שחטם סתם כשרים, אבל אם נזבחו ממש שלא לשמם דהיינו שעקר את שמם מהם פסולים, אין זו הוכחה, שהרי גם המשנה במס' גיטין אמרה 'כל הגט שנכתב שלא לשם אשה זו פסול' ומשמע שדווקא אם נכתב ממש לשם אשה אחרת פסול, ולמרות זאת הדין הוא שגם אם נכתב סתם פסול, וא"כ היא היתה צריכה לומר 'שלא נכתב לשם אשה זו פסול' משמע שנכתב סתם פסול, ומכך שהיא לא אמרה כן רואים שאי אפשר להוכיח מכך כלום.

אלא מהא: אלא נוכיח זאת מהמשנה לקמן (יג.) - אם הוא שחט קרבן פסח גם לשמו וגם לא לשמו, דהיינו שאמר בתחילת השחיטה ששוחטו לשם פסח ובסוף השחיטה אמר ששוחטו לשם שלמים, פסול. משמע שדווקא אם אמר בהתחלה ששוחטו לשם פסח ובסוף אמר לשם שלמים פסול, אבל אם התחיל לשוחטו לשם פסח ובסוף השחיטה שחטו סתם, כשר, א"כ מוכח שזבחים ששחטם סתם כשרים, שהרי אם 'סתם' נחשב כמו לא לשמן הרי זה כאילו שחטו לשם פסח ולשם שלמים.

דחיית ההוכחה: דילמא: יתכן ששם הטעם שכשר כיון שכל מי ששוחט הרי הוא שוחט על דעתו הראשונה, וכיון שהתחיל לשוחטו לשם פסח הרי גם בסוף השחיטה שוחטו לשם פסח, אבל אם שחט את כולו 'סתם' יתכן שפסול.

אלא מסיפא: אלא נוכיח זאת מסיפא של המשנה שם - אם שחט קרבן פסח לא לשמו ולשמו, דהיינו שאמר בתחילת השחיטה ששוחטו לשם שלמים ובסוף השחיטה אמר ששוחטו לשם פסח, פסול. משמע שדווקא אם אמר בהתחלה ששוחטו לשם שלמים ובסוף אמר לשם פסח פסול, אבל אם התחיל לשוחטו סתם ובסוף השחיטה שחטו לשם פסח, כשר, והקרבן לא נפסל מחמת שהתחיל לשוחטו סתם, א"כ מוכח שזבחים ששחטם סתם כשרים.

דחיית ההוכחה: דילמא שאני התם: יתכן ששם הטעם שכשר כיון שסופו (= ששחט לשם פסח) מעיד על תחילתו (= שגם תחילת השחיטה היתה לשם פסח).

אי נמי: טעם נוסף: באמת אי אפשר לדייק משם 'הא סתמא ולשם פסח כשר', לפי שבאמת פסול, כיון ש'סתם' דינו כמו שלא לשמו, והטעם שהמשנה שם אמרה בסיפא 'לשם שלמים ולשם פסח' הוא משום שהיא אמרה ברישא 'לשם פסח ולשם שלמים', אבל באמת גם אם הוא שחט סתם ולשם פסח פסול.

אלא מהא: אלא רבא למד זאת מהמשנה לקמן (מו:): - **לשם ששה זבחים הזבח נזבח, 1. לשם זבח:** שיזבח את הקרבן לשם מה שהוא הוקדש (= כגון שיזבח קרבן פסח לשם פסח). **2. לשם זובח:** שיזבח את הקרבן כדי שיתכפר בו בעל הקרבן ולא כדי שיתכפר בו מישהו אחר. **3. לשם השם:** לשם הקב"ה. **4. לשם אֲנִישִׁים:** שיזבח אותו כדי להקטירו לגמרי ולא כדי לעשותו צלי על המזבח. **5. לשם ריח:** כלומר כדי שיעלה מהקרבן ריח בהקטרתו, ולא שיצלה אותו קודם לכן ורק אח"כ

יעלה אותו על המזבח שאז אין ריח בהקטרותו. 6. **לשם ניהוח:** לשם נחת רוח לקב"ה שאמר ונעשה רצונו. **והחטאת ואשם** יש בהם דין נוסף שצריך לזכוח אותם **לשם חטא.**

ממשיכה המשנה שם:

א"ר יוסי, אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו כשר, שתנאי בית דין הוא, אָתְנוּ בית דין דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו: כלומר גם מי שלא חשב בליבו על כל ששת הדברים הנ"ל, אלא שחט סתם כשר, לפי שתנאי בית דין הוא שישחטו סתם ולא יזכירו ששוחטים לשמו, והטעם שכך התנו בי"ד, שמא השוחט יטעה בלשונו ובמקום להגיד ששוחטו לשם קרבן פלוני יאמר ששוחטו שלא לשמו.

ע"כ המשנה שם. הגמ' מבארת את ההוכחה:

ואי סלקא דעתך סתמא פסול, קיימי בית דין ומתני מילתא דמיפסיל ביה?! ואם תאמר שהשוחט 'סתם' פסול, וכי יכולים בי"ד להתנות שיעשו דבר שייפסל בו הקרבן?! אלא בהכרח שהשוחט 'סתם' כשר!

*

למדנו לעיל בדברי רבא שגט שנכתב 'סתם' פסול, הגמ' מבררת מהיכן רבא למד דין זה:

וגבי גט דסתמא פסול מנלן? אילימא: אם נרצה להוכיח זאת מהמשנה במס' גיטין - אדם שעבר בשוק ושמע את קול הסופרים שמקריאים לתלמידים (- הלומדים כיצד לכתוב טופסי גיטין) 'איש פלוני גירש אשה פלונית ממקום פלוני', ואמר אותו אדם 'זה שמי וזה שם אשתי' כלומר שרוצה שיתנו לו את הגט ויגרש בו את אשתו, פסול אותו הגט לגרש בו. ע"כ המשנה שם. ולכאורה אפשר להוכיח מכך שגט שנכתב 'סתם' פסול (- כמו במקרה זה שהתלמידים כתבו אותו רק כדי להתלמד בו ולא כדי לגרש את אשתו של אותו אדם).

דחיית ההוכחה: דילמא כדרב פפא: יתכן שהוא פסול כפי שביאר רב פפא, שמדובר שם בסופרים שמתלמדים איך לכתוב גיטין, ונמצא שהגט הזה לא נכתב כלל לשם 'כריתות' (- כלשון הפסוק "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָא"), וא"כ אין זה נחשב לגט 'סתם'

אלא אינו גט כלל, אבל באמת גט שנכתב לשם 'כריתות', כגון סופר שכתב גט שיהיה מזומן לו כדי שאם יבוא אדם ששמו ושם אשתו מתאימים לשמות הכתובים בגט יוכל לגרש בו, הגט יהיה כשר כיון שהוא נכתב לשם 'כריתות'.